

VÝROČNÍ ZPRÁVA KNIHOVNY UNIVERZITY PALACKÉHO ZA ROK 2002

ÚVOD

Ve společnosti stále roste úloha institucí, jejichž posláním je poskytování přístupu k informacím, vědomostem, znalostem i vzdělávacím nástrojům. Nezasupitelnou roli pro vzdělávání všech druhů a forem plní v dnešní době knihovny, které mají především odpovědnost za podporu všech, kdo se chtějí učit.

Knihovna Univerzity Palackého (dále KUP) je především vysokoškolskou knihovnou a nemůže se ani nechce své odpovědnosti zbavit a všechny své služby a aktivity směřuje k podpoře studia svých uživatelů a usiluje o stále zvyšování kvality poskytovaných služeb. Z těchto důvodů podporuje účast svých zaměstnanců na specializovaných konferencích a seminářích pro zvyšování jejich odborné kvalifikace.

V průběhu roku 2002 došlo k několika významným událostem pro české knihovny. Podle nového Knihovní zákona č. 257/2001 Sb., měly všechny knihovny uloženu povinnost zaregistrovat se na Ministerstvu kultury České republiky. KUP svou povinnost splnila a zaregistrovala se na Ministerstvu kultury jako specializovaná knihovna. Stala se také součástí Asociace knihoven vysokých škol, která byla ustanovena 13. června 2002 v zasedací síni rektorátu ČVUT za účasti rektorů a prorektorů 21 vysokých škol. Za Univerzitu Palackého se ustavující schůze zúčastnila rektorka, profesorka Jana Mačáková. Do řídicího výboru Asociace, který má 9 členů, byla zvolena ředitelka KUP.

V červenci byl založen Klub vysokoškolských knihovníků, který se stal součástí profesní organizace knihovníků SKIP. Klub je neformální dobrovolná skupina jednotlivců, kteří mají potřebu spolupracovat a vyměňovat si zkušenosti o řešení aktuálních a konkrétních otázek a také se vzájemně poznávat a setkávat. Do Klubu se přihlásilo 9 pracovníků KUP.

Obě nově vzniklé organizace přispívají k lepší spolupráci mezi vysokoškolskými knihovnami navzájem, jejich činnost by však měla přispět současně ke zlepšení spolupráce s jinými druhy knihoven, což by zase mohla pomoci dalšímu rozvoji knihovnictví v ČR.

Základní poslání KUP zůstalo neměnné, její pracovníci dále pokračují v plnění svých úkolů tak, aby se uživatelé knihovny mohli setkávat se stále širší a kvalitnější nabídkou služeb pro podporu vzdělávání.

V roce 2002 byla KUP rozšířena o novou jednotku s názvem Britské centrum KUP. Rozšíření knihovny bylo umožněno podepsáním smlouvy mezi Univerzitou Palackého a Britskou radou o předání fondu knihovny Britské rady do správy univerzity. Již koncem roku 2001 byl uskutečněn pracovníky oddělení automatizace kompletní převod dat z počítačového systému Britské rady do knihovního systému T-Series, který používá KUP. Pracovníci Britského centra byli zaškoleni do práce s novým systémem a díky dobré spolupráci mohlo být Britské centrum pro své uživatele otevřeno již v lednu 2002.

Součástí KUP v roce 2002:

Ústřední knihovna

Informační středisko Cyrilometodějské teologické fakulty

Informační středisko Fakulty tělesné kultury

Informační středisko Právnické fakulty

Informační středisko Přírodovědecké fakulty

Britské centrum.

ZPRÁVA O ČINNOSTI JEDNOTLIVÝCH ČÁSTÍ KUP

Ústřední knihovna

Ústřední knihovna je tvořena pěti odděleními: automatizace, tvorbou fondu, bibliograficko-informačním, výpůjčních služeb a ochranou fondu.

Oddělení tvorby fondu

Oddělení tvorby fondu v r. 2002 tradičně zabezpečovalo pro všechna pracoviště Knihovny UP kompletní servis v oblasti doplňování a zpracování všech druhů informačních dokumentů. Akvizice, jmenná katalogizace, předmětová katalogizace a časopisy jsou úseky, jejichž práce na sebe v tomto oddělení navazuje a v celkové souhře tak vytváří podmínky pro další odborný chod pracovišť Knihovny UP.

Akvizice

Pracovnice úseku akvizice vyřídily a zpracovaly v r. 2002 celkem 3623 požadavků na odbornou literaturu v celkové hodnotě 1.344.948,- Kč. Nezbytnou součástí práce s požadavkem bylo jednání s dodavatelem, zpracování předkalkulace, vlastní objednání dokumentu (v systému Tinlib, příp. e-mailem, faxem nebo prostřednictvím www stránky dodavatele), příjem dokumentu, ev. urgencye. Vedle této činnosti byly vyřízeny i požadavky na informační dokumenty, které byly hrazeny z grantových prostředků fakult. Tímto způsobem bylo pro fakulty objednáno a zpracováno 386 knih v celkové hodnotě 557.284,30 Kč.

Tabulka: akvizice v r. 2002

Požadavky	Počet	Celková hodnota	Průměrné náklady na pořízení 1 informačního dokumentu (mimo granty)
Tuzemská produkce	2907	739.300,- Kč	254,30 Kč
Zahraniční produkce	716	605.648,- Kč	845,88 Kč

Ke zpracování pro jmennou a předmětovou katalogizaci bylo připraveno 654 dávek knih (dávka = 10-15 knih). 445 knih v celkové hodnotě 51.209,- Kč, získaných z VUP, bylo vloženo do elektronického katalogu k dalšímu zpracování. Současně byl připraven ke zpracování každoroční soubor videokazet z Academia filmu Olomouc. Během dubna 2002 byla podána žádost o poskytnutí dotace z rozpočtu Ministerstva kultury ČR a byl zpracován projekt „Česká knihovna 2002“, v jehož rámci získala Knihovna UP vybraná díla české literatury zcela zdarma. V březnu 2002 byla podána vedení Informačního centra UP žádost o zřízení platební karty pro přímý nákup knih elektronickou cestou. Důvodem žádosti byla rychlost a finanční úspora při objednávání a platbách - především u zahraničních publikací. Žádost byla zamítnuta.

Pracovnice úseku akvizice absolvovaly školení o JIB (Jednotné informační bráně) – celonárodním projektu virtuálního souborného katalogu, zúčastnily se výstavy Svět knihy v Praze a akvizičního semináře v Havlíčkově Brodě.

Vybrané statistické údaje – r. 2002

- počet vyřízených požadavků: 3623
- počet faktur: 890
- počet knih získaných z VUP: 445

Jmenná a předmětová katalogizace

Pracovnice jmenné katalogizace začaly od února 2002 pracovat v nové verzi Tinlibu – verze 305, a to na základě upravených katalogizačních pravidel AACR2 (údaje zapisujeme přesně tak jak jsou uvedena v dokumentu). Zpracovaly celkem 6.443 knih do souborného elektronického katalogu a spolu s kolegyněmi z oddělení ochrany fondů se podílely na katalogizaci 12.291 knih, které byly dosud pouze zaregistrované a uložené ve skladu ÚK UP. Současně zkatalogizovaly do souborného katalogu dosud nezpracovaných 1.914 knih uložených ve studovně Pedagogické fakulty UP. Od května 2002 začaly pracovnice jmenné katalogizace v souborném katalogu UP opravovat soubor 12.000 jmenných autorit. Jedná se o dlouhodobý projekt NK ČR, ve kterém jsou slaďovány autority v katalogích jednotlivých knihoven spolu s vytvořenou databází autorit NK ČR. Jako součást tohoto projektu absolvovaly jmenné katalogizátorky školení, které proběhlo v Ostravě za účasti řešitele projektu dr. Bartla z NK ČR.

Od dubna 2002 začal pracovat úsek jmenné katalogizace pouze v počtu 2 katalogizátorek, neboť pí T. Krejzová ze jmenné katalogizace přešla do úseku předmětové katalogizace. Při jmenné katalogizaci pomáhala 1 brigádnice na poloviční úvazek.

Pracovnice předmětové katalogizace se v r. 2002 soustředily na nelehký úkol, a to na hloubkovou revizi předmětových hesel souborného katalogu UP. Tento úkol byl vyvolán potřebou sjednocení a upřesnění prvků v jednotlivých oborech s vyloučením duplicity. Základní množina předmětových prvků, která se začala v květnu 2002 opravovat, měla cca 21.700 položek. Od května do srpna 2002 bylo přerušeno zpracování informačních dokumentů po obsahové stránce a pracovnice předmětové katalogizace prováděly hloubkovou revizi prvků. Byla opravena množina písmen A-E do celkového počtu 3.876 předmětových prvků.

Od srpna 2002 se nadále pokračuje v revizi předmětových prvků, ale souběžně i se zpracováním informačních dokumentů celé Knihovny UP.

V lednu 2002 nastoupila do úseku předmětové katalogizace pí J. Ácsová za Mgr. L. Guňkovou, která rozvázala pracovní poměr a odešla z Knihovny UP. V dubnu posílila úsek předmětové katalogizace pí T. Krejzová, která do té doby pracovala v úseku jmenné katalogizace.

Časopisy

Pracovnice úseku časopisů zajistily na základě požadavků ze všech pracovišť KUP centrální objednávku domácích a zahraničních časopisů v počtu 722 titulů v celkové hodnotě 3.087.180,- Kč. Současně odeslaly 177 urgencí na nedodané časopisy pro KUP a zpracovaly vstupní kontrolu všech dodávaných časopisů do ÚK UP. Tak jako každým rokem aktualizovaly fond časopisů ve studovně ÚK UP. Starší ročníky časopisů byly přesunuty do skladu (ve studovně jsou ponechány vždy poslední 3 ročníky časopisů) a záznamy byly opraveny v elektronickém katalogu časopisů.

V červenci 2002 odešel z úseku časopisů Mgr. D. Králík, který měl pracovní smlouvu uzavřenou na dobu určitou. Na jeho místo nastoupila od srpna 2002 Mgr. M. Všetická.

Vybrané statistické údaje – r. 2002

- počet objednaných titulů: 722

- počet faktur: 412
- počet urgencí: 177
- počet zkatalogizovaných titulů: 1786 (stav k 31.12.2002)

Zpracovala: Zdenka Šuldová, vedoucí oddělení tvorby fondu

Oddělení ochrany fondu

Činnost oddělení ochrany fondů zajišťovalo v průběhu roku 2002 deset odborných pracovníků a polovinou úvazku pomocná síla (druhá polovina úvazku byla využita ve výpůjčním oddělení KUP).

Revize

Pokračovala v pracích na druhé části dlouhodobé revize (započata v roce 2000), zaměřené na kontrolu a zpracování knihovního fondu, uloženého ve skladových prostorách KUP. Fond byl tříděn (přiřazování duplikátů a jednotlivých vydání knih, přemísťování knih do volného výběru, vyřazování knihovních jednotek) a od pololetí roku byl pracovníky úseku také jmenně katalogizován. V průběhu roku bylo ve skladech přiděleno 13.300 signatur, z toho plným jmenným záznamem bylo zpracováno cca 8.000 položek. V průběhu revize skladových fondů bylo v roce 2002 protokolárně vyřazeno 1.223 knihovních jednotek (knihy poškozené, nepůjčované multiplikáty), zapsaných v T-Series a 966 knihovních jednotek z darů fakult a jednotlivců, které dosud nebyly zpracované v T-Series. K odpisu je pro rok 2003 připraveno 2.098 knihovních jednotek, které je nutné ještě podrobit zákonnému odpisovému řízení.

V průběhu letních měsíců proběhla pravidelná dílčí revize knihovního fondu volného výběru výpůjčního oddělení KUP. K 31.12.2002 pracovníci revizního úseku zjistili 59 ztrát (z 67.840 knihovních jednotek volného výběru), 42 svazků bylo čtenáři protokolárně nahrazeno.

Sklady

Pracovníci skladů v letních měsících provedli dílčí kontrolu stavění knihovního fondu, především časopisů. K 31.12.2002 bylo ve skladech umístěno 22.312 svazků časopisů.

Úsek skladů průběžně zajišťoval výpůjčky ze skladového fondu (19.643 vyžádaných svazků). V průběhu roku pokračovaly započaté práce (externista) na odborném posouzení a utřídění fondu, řazeného k vzácným tiskům (3.425 jednotek). Do počítače bylo vloženo 1.800 záznamů. Jedná se vesměs o fond s vyrovnaným jazykovým zastoupením, jež odpovídá struktuře výuky na UP. Z časového hlediska jsou zastoupeny tituly zejména z 18. století a z let 1801 až 1850. Tituly ze 16. a 17. století jsou ve výrazné menšině, i když sem patří například vzácná originální vydání děl Komenského z Nizozemí v 17. století. Provenienčně jde o tisky, které se do KUP dostaly z různých kateder olomoucké univerzity a jsou zde rovnoměrně zastoupeny obory, které se na univerzitě přednášely (např. filologie, historie, pedagogika, díla příručkového charakteru apod.).

Péče o knihovní fondy

Úsekem bylo novou vazbou opatřeno 444 kusů knih, především z fondu volného výběru, který je nejvíc opotřebováván (průměrná cena vazby v letošním roce činila 147 Kč), méně poškozené knihy byly opravovány pracovníkem oddělení. Nově nakoupené knihy a část fondu volného výběru byla balena ochrannou fólií, která zabraňuje zevnímu poškození vazby.

Distribuce

Pracovnice úseku zajišťovala příjem nových knih, jejich označení identifikačními znaky a rozmístění na jednotlivá pracoviště KUP, včetně informačních středisek fakult. Pracovnice úseku zároveň pro knihovnu zajišťovala služby podatelny.

Šatna a informace

Úsekem prošlo v roce 2002 denně v průměru 1142 uživatelů knihovny, které zaregistrovalo čtecí zařízení (číslo je třeba doplnit o cca 500 návštěvníků denně, kteří využívají počítačové místnosti CVT a užívají služeb šatny KUP. Návštěvnost jako každoročně kulminovala v říjnu s 43.218 návštěvníky a průměrnou denní návštěvou knihovny 1.662 osob.

Instalací turniketu pro přístup do prostor knihovny v kombinaci s instalovaným zabezpečovacím zařízením, tzv. branou, došlo k vymizení pokusů o krádež knih z volného výběru knihovny (r. 2000:181 pokusů, r. 2001: 26 pokusů, r. 2002: 0 pokusů), objevil se však nový fenomén, vyřezávání a vytrhávání stránek i celých pasáží z knih, umístěných ve volném výběru. Tyto knihy, které jsou často v majetku knihovny pouze v jednom vydání, musejí být znovu dohledány v jiných knihovnách (většinu již nelze získat nákupem), znovu zkompletovány a převázány (23 kusů v roce 2002). Vzrostl také počet krádeží klíčů a zámků šatních skříněk (160 kusů v průměrné hodnotě 50 Kč za kus). Na vstupném, pokutách za ztrátu klíčů a nevyklizení šatních skříněk bylo pracovníky úseku vybráno 17.080 Kč.

Pracovníci oddělení ochrany fondů se podíleli na aktuálních pracích v knihovně, především ve výpůjčním oddělení, pracovníci výpůjčního oddělení KUP pak průběžně pomáhali zabezpečovat práce při ochraně knihovního fondu (balení knih).

Zpracovala Zdeňka Žvaková, vedoucí oddělení ochrany fondu

Oddělení výpůjčních služeb

Pracovníci výpůjčního oddělení v průběhu roku 2002 zabezpečovali pro uživatele knihovny výpůjční a informační služby, prováděli exkurze pro odbornou i neobornou veřejnost, studenty prvních ročníků UP, ale i ostatní návštěvníky Ústřední knihovny. Novým uživatelům knihovny byly poskytovány instruktáže k vyhledávání dokumentů v OPACu (souborný katalog UP), katalogu České národní bibliografie a rovněž poradenství při kopírování na samoobslužných kopírákách.

Také v roce 2001 Ústřední knihovna UP vyšla vstříc požadavkům Filozofické fakulty UP a umožnila americkým studentům z katedry politologie a evropských studií navštěvovat knihovnu (14.5.-29.5.2002), studentům Olomoucké letní školy (8.7.-25.7.2002), Letní škole slovanských studií (21.7.-18.8.2002). Těmto studentům pracovníci oddělení zajistili exkurze s instruktážemi.

KUP vyhověla žádosti agentury podporovaného zaměstnání „SPOLU“ a zaměstnala její klientku jako brigádnici na pomocné práce, která v oddělení výpůjčních služeb během celého roku odpracovala 76 hodin.

Do studovny byla zakoupena kopírka a video. V časopisecké studovně byl rozšířen fond s videokazetami o 148 kusů z Academia filmu Olomouc 2002, videokazety byly předány a do souborného katalogu zkatalogizovány pracovníci oddělení tvorby fondu.

V době letních prázdnin pracovníci časopisecké studovny provedli revizi časopisů.

V roce 2002 došlo v Oddělení výpůjčních služeb k personálním změnám. Dvě uvolněná místa nahradily nové pracovnice, které byly v průběhu každodenní činnosti zaškolovány pro práci ve studovně.

Pro zkvalitnění všech uživatelských služeb i k vlastnímu sebevzdělání pracovníci během roku navštěvovali odborná školení. Jedna pracovnice ukončila rekvalifikační kurz pro pracovníky knihoven a informačních středisek pořádaný v Brně.

Vybrané statistické údaje:

- počet absenčních výpůjček v ÚK: 72.253
- počet prezenčních výpůjček v ÚK: 299.944
- počet návštěvníků v ÚK: 305.661
- počet kopií na kopírkách ATN: 587.491

Zpracovala: Jaroslava Davidová, vedoucí oddělení výpůjčních služeb

Oddělení bibliograficko-informačních služeb

Oddělení bibliograficko-informačních služeb tvoří úsek referenčních služeb a úsek meziknihovních výpůjčních služeb. Organizačně je v tomto oddělení začleněna studovna Pedagogické fakulty UP. Činnost zajišťuje 5 pracovníků a 1 brigádnice.

Referenční služby

Přemístění oddělení bibliograficko-informačních služeb z 2. poschodí do místností v přízemí, se výrazně projevilo v rozsahu poradenské a konzultační činnosti a celkového zájmu o referenční služby ze strany studentů.

Pracovnice tohoto oddělení zajišťovaly přístup k online databázovým zdrojům, připravovaly podklady pro licenční smlouvy, sledovaly funkčnost elektronických zdrojů a jejich propagaci, zprostředkovávaly kontakt s dodavateli těchto zdrojů, zajišťovaly zkušební přístupy do vytypovaných databází (např. Oxford English Dictionary, Anopress, aj.) Mezi nejvýznamnější databáze zpřístupněné od ledna 2002 patří konsorciální přístup do Science Direct, jedné z nejkvalitnějších přírodovědných databází plných textů časopiseckých článků vydavatelství Elsevier a přístup do databází latinských a řeckých textů, kterou nám nabídla Masarykova univerzita v Brně na základě individuální registrace všech zájemců. Od září byl v rámci konsorcia Národní knihovny zřízen přístup do českých databází TamTam a ČTK.

Webová stránka oddělení bibliograficko-informačních služeb byla v průběhu roku neustále aktualizována o nové informační zdroje. Zvláště byla věnována pozornost kvalitním multioborovým i specializovaným informačním zdrojům, zahrnující portály a rozcestníky internetových zdrojů, bibliografické databáze, indexy aj., které jsou na internetu volně k dispozici. Webová stránka byla doplněna i o přehled zahraničních časopisů, které jsou v KUP odebírány v papírové podobě a vydavatel je zpřístupňuje i online.

K zvýšení informovanosti o elektronických informačních zdrojích byly v průběhu roku zpracovávány nejrůznější letáky, které byly vydávány ve VUP (6 druhů letáčků na kartonu – 10 x 20 cm v celkovém počtu 2400 ks). Rovněž byly tištěny letáky o rozměrech A5, A4 a A3 vlastními silami na barevných papírech (15 druhů v počtu asi 4500 ks) a objednávány propagační materiály od producentů (brožury, skládačky, letáky, plakáty). Vše bylo distribuováno na jednotlivá informační střediska UP a do studovny PdF. K informovanosti uživatelů přispívaly články v Žurnálu UP, pravidelná péče o vývěsní plochy v prostorách KUP, průběžné doplňování informačních letáků v počítačových učebnách, informace v elektronické konferenci info-up a osobní návštěvy na katedrách.

V roce 2002 se zvýšil zájem o vzdělávací akce oddělení. Byla realizována školení na téma „Česká národní bibliografie“, „Jak efektivně vyhledávat ve Web of Science“, „Jak si vyhledat literaturu k seminární, ročníkové nebo diplomové práci“, „Orientace v databázových zdrojích“, „ProQuest 5000“, „Science Direct“ aj. Uskutečnilo se celkem 17 vzdělávacích akcí, kterých se zúčastnilo 136 uživatelů. Oproti předcházejícím letům byl mnohonásobně zvýšen čas věnovaný individuálním konzultacím, v jejichž rámci se studenti i vyučující seznamovali s vybranými informačními zdroji dle svého odborného zaměření.

V průběhu roku bylo zpracováno 93 individuálních retrospektivních rešerší a elektronickou poštou bylo zasláno 2124 průběžných rešerší (SDI profilů).

Meziknihovní výpůjční služby

Meziknihovní výpůjční služby (MVS) a mezinárodní meziknihovní výpůjční služby (MMVS) byly tak jako v minulých letech centrálně zajišťovány pro celou univerzitu (kromě Lékařské fakulty UP).

Celkem bylo realizováno 3593 požadavků, tedy přibližně stejný počet jako v předcházejícím roce. Z toho aktivní MVS a MMVS (požadavky čtenářů na jiné knihovny) bylo 2189, což je o 643 méně než v roce 2001. Důvodem tohoto snížení je zpřístupnění plnotextových databází (např. Science Direct, ERIC aj.) a lepší orientace uživatelů v dosavadních plnotextových databázích. Pasivní MVS (požadavky z jiných knihoven) je naopak o 142 více než v roce 2001. Zvyšující se počet požadavků na knihovní fond KUP má souvislost s permanentně probíhající akvizicí a retrokatalogizací.

MVS a MMVS jsou realizovány jednak klasickou poštou (především knihy a některé xerokopie časopiseckých článků), jednak elektronicky prostřednictvím elektronické doručovací služby (INVIK, JASON). Rovněž byly využívány přístupné plnotextové databáze (JSTOR, Springer Link, EIFL Direct, Periodical Contents Index Full Text aj.). Pro rok 2002 byl přijat projekt FRVŠ „Získávání primárních dokumentů prostřednictvím služby JASON-WWW“, který usnadnil, zrychlil a zlevnil realizaci požadavků na kopie zahraničních časopiseckých článků.

MVS a MMVS je nejvíce využívána studenty a vyučujícími přírodovědecké fakulty, následuje filozofická fakulta, fakulta tělesné kultury a další.

Z celkového počtu MVS a MMVS 3593 bylo 2443 požadavků na plné texty časopiseckých článků a 1150 požadavků na zapůjčení knižních titulů.

Studovna PdF

Provoz ve studovně zajišťuje 1 pracovnice a 1 brigádnice. Jejich úkolem je udržovat v pořádku knihovní fond, poskytovat běžné informační služby, přijímat časopisy a zapisovat je do knihovnického systému Tinlib, do kterého rovněž doplňují sigly dokumentů. Pracovnice dohlíží na funkčnost kopírky, která je umístěná v prostorách studovny, prodávají kopírovací karty, zajišťují odvod vybraných finančních prostředků, doplňují papír, toner atd. Pracovnice rovněž zajišťují tisk dokumentů na tiskárně.

V roce 2002 byl nově provedeno siglování knih dle oborů a jejich vnější označení pomocí barevných proužků.

Pracovnice pomáhají při propagaci vzdělávacích akcí KUP, informují o nově zpřístupněných databázích v osobním kontaktu se studenty i prostřednictvím vývěsních ploch v přístupových chodbách a ve studovně.

Zpracovala: Ludmila Slezáková, vedoucí oddělení bibliograficko-informačních služeb

Oddělení automatizace

Oddělení automatizace zajišťovalo i v roce 2002, stejně jako v předchozích letech, fungování informačního systému KUP.

Tuto činnost je možno rozdělit do následujících bodů:

Vývoj a správa informačního systému knihovny

- údržba a správa serveru IBM RISC/6000 H50 (OS AIX 4.2), na kterém běží knihovnický systém T-Series a jeho WWW rozhraní (viz <http://lib.upol.cz/cgi-bin/k6>)
- údržba a správa serveru IBM RISC/6000 390 (OS AIX 4.2), na kterém běží WWW server knihovny (<http://tin.upol.cz>) a současně slouží jako zálohovací stroj prvního serveru IBM
- údržba a správa serveru PC 2xPentiumII (OS Linux 2.2.20), na kterém běží publikační server (OBD - viz <http://publib.upol.cz/~obd/>) a listserver, který v současnosti spravuje 2 vnitřní (KUP) a 3 celostátní elektronické konference
- údržba a správa dvou serverů Dell PowerEdge se systémem Metaframe od firmy Citrix, na kterých běží aplikační server Univerzity Palackého. Tento systém byl pořízen z grantu, který se podařilo v oddělení automatizace získat na rok 2001 z FRVŠ
- údržba a správa, konfigurace, zálohování, upgrade (inovace) a úpravy systému T-Series, OBD, WWW serveru. V roce 2002 byly WWW stránky knihovny kompletně přepracovány, mají nový design a rozšířil se jejich obsah
- tvorba a vývoj software, zajišťujícího plnou automatizaci výše uvedených činností tak, aby rutinní, každodenně opakované akce mohly probíhat automaticky v nočních hodinách.
- každodenní kontrola a opravy dat v T-Series (oprava katalogizačních záznamů, oprava porušených vazeb ve Výpůjčním modulu atp.)
- vývoj software, usnadňujícího vyhledávání chyb v databázi T-Series

Uživatelský servis

pro ostatní pracoviště Knihovny UP a pro uživatelskou veřejnost na UP

- údržba, upgrade a konfigurace "klientského" software, sloužícího pro přístup k informačnímu systému knihovny na jednotlivých počítačích pro zaměstnance (Ústřední knihovna + IS fakult) a uživatele.
- základní technická péče o počítače v knihovně
- pravidelné měsíční zpracování statistik provozu knihovny a jejich publikace (viz. <http://tin.upol.cz/statist.html>)

- aktualizace dat na elektronickém informačním panelu v průjezdu zbrojnice (naproti vrátnice)
- generování čárového kódu pro identifikaci jednotek fondu knihovny a tisk těchto kódů na samolepící štítky
- školení uživatelů v používání informačního systému knihovny
- kompletní zpracování odpisu fondu knihovny (tvorba a vývoj potřebných profilů pro související importy a exporty dat z databáze T-Series)
- tvorba, vývoj a školení metodik a postupů pro práci s informačním systémem
- modifikace přístupových práv k systému T-Series podle kategorie uživatele (čtenář, katalogizátor, pracovník akvizice, pracovník výpůjčky, správce systému, atp.)

Zpracoval Aleš Horák, vedoucí oddělení automatizace

Informační středisko Cyrilometodějské teologické fakulty

V IS CMTF probíhaly, obdobně jako v minulých letech, níže uvedené činnosti:

- Do knihovního fondu IS CMTF bylo v roce 2002 zpracováno 972 přírůstků knih, do Tinlibu bylo zapsáno 1525 titulů publikací z kateder.
- Ve spolupráci s vedoucími kateder CMTF A FF byl zajištěn nákup informačních dokumentů za obory teologie a filozofie do IS CMTF a ÚK.
- Knihovna zůstává otevřena pro studenty dálkového studia v době jejich sobotních konzultací.
- Na začátku prvního semestru provedla vedoucí IS CMTF třikrát školení o vyhledávání v OPACU pro 70 studentů 1. ročníků.

Obě pracovnice knihovny pomáhají studentům při využívání souborného katalogu, při práci s Internetem, při využívání síťové tiskárny a kopírky ATN.

- Na přání vedení CMTF poskytují metodickou pomoc a rovněž doplňují papír a toner u kopírky CMTF, která je umístěna v těsné blízkosti knihovny, poskytují metodickou pomoc a doplňují papír na síťové tiskárně CMTF UP, která je umístěna v knihovně. Dále v knihovně prodávají tituly z produkce CMTF UP zájemcům z řad studentů.
- V budově CMTF UP docházelo v roce 2002 k rozsáhlým stavebním úpravám, které výrazně zasáhly do chodu IS CMTF. Přesto pracovnice IS CMTF zabezpečily práci v knihovně tak, aby byla knihovna stále otevřena a probíhala výpůjčka. Jen na jeden den bylo nutno knihovnu zavřít.
- Protože v roce 2003 má proběhnout další přestavba budovy CMTF a IS CMTF získá větší prostory, vedoucí IS CMTF vypracovala koncepci řešení nových prostor knihovny .
- V návaznosti na očekávanou přestavbu podala vedoucí IS CMTF projekt na grant z FRVŠ - na magnetickou bránu do nových prostor knihovny. Tento grant jsme získali.
- IS CMTF pokračuje v projektech v rámci programu „Informační zdroje pro výzkum a vědu“ (LI), vyhlášeného MŠMT.
- Vedoucí IS CMTF se v říjnu zúčastnila Celostátní porady vysokoškolských knihoven v Praze a v listopadu odborného semináře Informační zdroje pro humanitní a společenské vědy. Je členkou Knihovní rady IS CMTF.

Zpracovala: Hana Frycová, vedoucí IS CMTF

Informační středisko Fakulty tělesné kultury

Nejvýznamnější událostí roku 2002 bylo přestěhování IS FTK na počátku listopadu do nově vybudované knihovny, která je umístěna v nástavbě na budově děkanátu FTK v Neředíně. Uživatelé mají k dispozici příjemné prostředí s 54 studijními místy oproti 17 místům v bývalé knihovně. V souvislosti s novou zabezpečovací bránou byl celý fond nově označen zabezpečovacími pásky a opatřen novými štítky se signaturami. Do konce roku byly vyřešeny převody a vyřazení majetku IS FTK, který byl umístěn v bývalé knihovně.

1. června nastoupila nová pracovnice – M. Mališková, jako zástup za S. Holoubkovou, která je na mateřské dovolené. Tato pracovnice byla zaškolená a provádí katalogizaci darů a excerpce článků. Podílí se také na práci ve výpůjčce.

Knihovnu navštívilo 28.145 uživatelů a realizovalo se 13.289 výpůjček. Fond knihovny byl doplněn o 589 nových dokumentů, z toho 329 bylo zkatologizováno v IS. Pokračuje se také excerpce článků z vybraných odborných periodik (274 článků). Přírůstky knihovny jsou rozepisovány měsíčně e-mailem zaměstnancům FTK. Pro zaměstnance je také zajištěna cirkulace odborných časopisů z VK v Olomouci a IS LF UP. Knihovna spravuje a aktualizuje svoji webovou stránku zaměřenou především na oborové informace, kterou v roce 2002 navštívilo 1.804 uživatelů.

Ve spolupráci se studijním oddělením FTK byly pro studenty 1. ročníku FTK uspořádány knihovnické lekce. Podle zájmu uživatelů se uskutečňují individuální lekce zaměřené na práci s dostupnými databázemi, souborným katalogem a databází JERIS. Pracovníci kateder absolvovali školení týkající se OBD.

Knihovna realizuje 2 projekty. Projekt MŠMT Efektivní zpřístupnění bibliografických databází zaměřených na sport a projekt FRVŠ Digitální archiv pravidel sportovních disciplín.

Knihovna je členem International Association for Sport Information (IASI).

Probíhá výměna s domácími a zahraničními partnery.

Vedoucí spolupracuje s řešiteli při nákupu odborné literatury z grantů a je supervizorem pro obory „sport“ a „medicína“ pro ÚK.

V létě proběhla interní revize knižního fondu knihovny.

Vedoucí IS se zúčastnila konference o profesionálních informačních zdrojích Inforum 2002.

I v tomto roce došlo k navýšení počtu návštěvníků a výpůjček z fondu, což ukazuje na neustále se zvyšující zájem o služby knihovny:

Zpracovala: Marie Sýkorová, vedoucí IS FTK

Informační středisko Právnické fakulty (včetně EDS)

Na Informačním středisku Právnické fakulty (dále IS PF) jsou v současné době zaměstnaní čtyři pracovnice, z nichž jedna pracuje v Evropském dokumentačním středisku, jež je samostatnou dislokovanou součástí IS PF.

Během roku 2002 byly na IS PF prováděny standardní služby související s provozem knihovny – především činnosti spojené s výpůjčním protokolem – půjčování, vracení, prodlužování a rezervace dokumentů, která je prováděna nejen z fondu IS PF, ale i z ostatních informačních středisek a z ÚK (viz. Tabulky). V souvislosti s výpůjčními službami probíhá též evidence prezenčních výpůjček studentů i učitelů PF (viz. Příloha). S knihovním fondem rovněž souvisí jeho pravidelná údržba – zařazování knih do regálů, průběžné opravy knih apod. Během tohoto roku se též plynule udržoval knihovní fond formou pevné vazby již silně poškozených knih, kterých bylo v roce 2002 velké množství (viz. Tabulky – Vazba).

Součástí poskytování standardních služeb na IS PF je možnost kopírování a s tím spojená obsluha spočívající v nabíjení kreditů na čtenářské karty uživatelů (v tomto roce bylo umožněno nabíjení kreditů již od 20,- Kč dále po deseti korunách, přičemž dříve byla tato možnost omezena pouze na nabití 100,- Kč), průběžná je rovněž pomoc studentům v obsluze kopírky a doplňování papíru.

Během roku proběhlo na IS PF označení prezenčního fondu barevnými pásky a dále se u prezenčního fondu změnila lokace (došlo k přesnějšimu označení podle oborů), přičemž obě tyto změny přinesly výrazné usnadnění a zlepšení z hlediska orientace a rychlosti vyhledávání a zpětného zařazování knih.

Pracovnice IS PF provádějí průběžnou jmennou i věcnou katalogizaci knih (dary), přičemž v rámci katalogizace probíhá i zpracování článků z vybraných odborných časopisů. Na IS PF se rovněž provádí katalogizace průběžně docházejících Parlamentních tisků, které se zpracovávají do interní databáze Parlatin.

V rámci poradenské činnosti probíhají na IS PF „knihovnické lekce“ především pro studenty prvních ročníků (zaškolení v Souborném katalogu, základní orientace ve studovně IS PF, možnosti absenčních a prezenčních výpůjček – časopisy, diplomové práce, ...), dále se průběžně zodpovídají dotazy ohledně databáze ASPI a Internetu, v EDS je tato činnost zaměřena především na informace z oblasti otázek Evropské unie, evropské integrace aj., k čemuž velmi často využívá Internetu a zahraničních databází.

V rámci doplňování fondu IS PF funguje velmi dobře spolupráce s učiteli PF, kteří průběžně dodávají požadavky na nákup nových titulů. Prostřednictvím doc. V. Fialy obdrželo IS PF dar od dr. Mládky (jedná se přibližně o 40 beden především zahraničních titulů z oblasti ekonomie a politologie).

V letošním roce proběhla řada akcí, kterých se pracovnice IS PF rovněž účastnily – konference Inforum, setkání uživatelů Tinlibu a Celostátní porada vysokoškolských knihoven. Pracovnice EDS se v tomto roce zúčastnila třítydenního semináře pro pracovníky Evropských dokumentačních středisek v Haagu, rovněž se průběžně zúčastňuje akcí zaměřených na prohloubení znalostí o Evropské unii.

Děkanovi PF se průběžně zasílají články z denního tisku související s Právnickou fakultou nebo Univerzitou Palackého. Tajemníkovi PF jsou zasílány kopie titulních listů došlých nových čísel Sbírký zákonů.

IS PF se v tomto roce pokusilo o získání grantu na technické vybavení EDS (elektromagnetické brány a kopírka), který byl ovšem zamítnut.

V roce 2002 stále pokračovalo společenství na grantech týkajících se databází Celex a Know Europe, s čímž souvisí spolupráce s ostatními knihovnami právnických fakult ČR.

Příloha: Statistika prezenčních výpůjček v r. 2002

	<i>studijní materiály*</i>	<i>díplomové práce</i>	<i>Časopisy*</i>	<i>sbírký zákonů</i>	<i>jiné (kazety, CD-ROMy)</i>	<i>celkem</i>
<i>leden</i>	-	49	53	8	7	117
<i>únor</i>	31	162	93	21	33	340
<i>březen</i>	80	87	78	23	26	294
<i>duben</i>	123	57	48	43	30	301
<i>květen</i>	48	16	19	20	21	124
<i>červen</i>	7	30	91	13	19	160
<i>červenec</i>	-	2	24	3	21	50
<i>srpen</i>	-	-	-	-	-	-
<i>září</i>	5	48	52	6	15	126
<i>říjen</i>	76	345	235	3	35	694
<i>listopad</i>	74	397	224	12	28	735
<i>prosinec</i>	75	162	71	11	25	344
celkem	519	1355	988	163	260	3285

* Materiály od vyučujících určené studentům k okopírování.

** Jedná se o starší ročníky časopisů uložených ve skladu (stávající ročník je vždy k dispozici ve studovně).

Pozn. Ve statistice nejsou zahrnuty prezenční knihy, které si studenti sami berou z regálů - u těchto výpůjček není možné sledovat statistiku půjčování.

Zpracovala: Helena Bartošová, vedoucí IS PF UP

Informační středisko Přírodovědecké fakulty

Na činnosti Informačního střediska PŘF se v roce 2002 nic podstatného nezměnilo. Pokračuje systém evidence knihovního i časopiseckého fondu. Naši ministudovnu navštívilo v roce 2002 asi 1100 uživatelů, kteří si z příručního fondu vypůjčili absenčně 543 dokumentů.

Knihy nakupované fakultou přímo (mimo Zbrojnici) jsou průběžně zpracovávány do souborného katalogu Tinlib. Letos bylo kompletně zkatologizováno 1172 dokumentů - - 484 pro IS (včetně darů a grantů) a 688 pro katedrové knihovny. Retrokatalogizací bylo zpracováno 55 svazků pro katedru optiky a 425 pro matematické obory. Jako každoročně byly zpracovány a rozeslány seznamy přírodovědeckých časopisů pro Národní knihovnu, Národní lékařskou knihovnu a SVK Olomouc. Stejně tak byla provedena aktualizace adresářů mezinárodní výměny. Velkou část činnosti zabraly odpisy vyřazeného fondu. V tomto roce bylo z přírůstkových seznamů vyřazeno 1090 svazků, z toho 180 bylo nutno vyřadit i z katalogu Tinlib.

V rámci mezinárodní výměny bylo rozesláno celkem 206 svazků sborníku Acta UPOL řady Biologica, Geologica, Chemica, Mathematica a Physica.

Pro ulehčení distribuce a plateb MVS pomáhají pracovníci IS průběžně centrále MVS ze Zbrojnice. Letos jsme zhotovili pro tuto službu asi 900 kopií.

V oblasti časopisů proběhla každoroční aktualizace potřebnosti jednotlivých titulů včetně zpracování oborových seznamů, finančních kalkulací a konečně souborné fakultní objednávky.

Náš pochůzkář zajišťuje nejen donášku pošty pro fakultu, ale zajišťuje i veškeré pochůzky mezi Zbrojnici a informačními středisky fakult (cirkulace časopisů, urgentní rezervace publikací, MVS).

Pracovníci IS navštěvují odborné akce (např. mezinárodní knižní veletrh v Praze, Libri Olomouc). Vedoucí IS pokračuje jako člen organizačního výboru konference s mezinárodní účastí „Infórum“. Dále pak pokračuje v práci v oponentní komisi FRVŠ pro informační technologie a programu LI pro informační zdroje.

Dále IS PřF ve spolupráci s Malým centrem z Brna uspořádalo v říjnu tradiční prodejní výstavku odborné literatury, z níž byly některé tituly nakoupeny do Zbrojnice k posílení a modernizaci přírodovědného fondu, další pak do fondu fakulty.

Pokračuje práce s publikační databází OBD Pro, kterou celouniverzitně spravuje vedoucí IS. Obslužný komfort databáze je i nadále průběžně aktualizován podle požadavků uživatelů.

Byl úspěšně ukončen další rok projektu „Konzorciální nákup biologických databází“ v roční hodnotě asi 4,8 mil. Kč. Díky výhodnému devizovému kurzu se podařilo za ušetřené peníze pro závěrečný rok projektu (2003) rozšířit počet členů konzorcia a získat přístup do dvou specializovaných biologických databází: Entomology Abstracts a ASFA (Aquatic Science & Fisheries Abstracts).

Zpracoval: Svatopluk Rieger, vedoucí IS PřF UP

Britské centrum

Úvod

Na základě partnerské smlouvy uzavřené v listopadu 2001 mezi Univerzitou Palackého a Britskou radou převzalo knihovnu Britského centra od ledna 2002 Informační centrum UP a Britské centrum se stalo součástí Knihovny Univerzity Palackého. Ve fungování Britského centra nedošlo k žádným podstatným omezením. Knihovna nadále pokračuje ve své dosavadní činnosti ve stávajících prostorách a poskytuje specializované knihovnické a informační služby.

Během své desetileté historie zorganizovalo středisko desítky dlouhodobých projektů a stovky jednorázových kulturně vzdělávacích akcí v oblasti propagace anglického jazyka a britské kultury. Zaměření střediska a tedy i nabídka knihovny se postupně přeorientovaly z oblasti ELT (English Language Teaching) na oblast ELS (English Language Studying) a knihovna začala poskytovat služby nejen učitelům, ale i studentům a vůbec všem zájemcům o zdokonalování se v angličtině.

Materiální a technické vybavení

Přestože byly prostory BC částečně omezené, podařilo se zachovat původní prostorové uspořádání a vzhledem k tomu, že se počet zaměstnanců střediska snížil ze tří na dva, zvýšil se počet studijních míst ve studovně z 18 na 23. Celková plocha knihovny je 50m² a celková plocha studovny je 46m².

Byly provedeny rozsáhlé úpravy ve vstupní místnosti, vybudována nová počítačová a telefonní síť, vytvořena dvě nová pracoviště s PC a jedno s DVD přehrávačem ve studovně a rozšířena celková kapacita knihovny.

Současné technické vybavení sloužící návštěvníkům BC je tedy následující:

5 PC s připojením na univerzitní síť, internet a lokální tiskárnu

1 videopřehrávač s dekodérem anglických titulků

1 magnetofon s CD přehrávačem

2 magnetofony

2 videopřehrávače

1 DVD přehrávač

1 digitální kopírka

Knihovní fond

Díky spolupráci s oddělením automatizace Knihovny UP se podařilo úspěšně převést katalog knihovny Britské rady ze systému ALICE do systému TINLIB, který je používán i v ostatních střediscích Knihovny UP. Podle partnerské smlouvy se Britská rada finančně podílí na doplňování fondu knihovny. Výběr literatury provádí částečně Britská rada, částečně BC KUP na základě zaměření knihovny, požadavků uživatelů a informacích o novinkách v oblasti literatury English Language Teaching and Learning.

V průběhu roku 2002 přibylo do fondu celkem 877 nových položek (Britská rada, dary od nakladatelství, nákup z rozpočtu Britského centra) které pracovníci BC průběžně katalogizují. Bylo uskutečněno celkem 21 814 absenčních výpůjček, prezenční výpůjčky se neevidují.

Služby

Zaměstnanci BC poskytují denně řadu informací jak osobně návštěvníkům střediska, tak telefonicky nebo elektronickou poštou. Kromě informací týkajících se Velké Británie a cambridgeských zkoušek, které BC poskytuje ve spolupráci s informační službou Britské rady v Praze, se dotazy nejčastěji týkají jazykového vzdělávání a výukových metod (především využívání multimédií), mezinárodních jazykových testů a zkoušek, nabídky britských a českých nakladatelství a v neposlední řadě nabídky knihovny BC.

Pracovníci BC uplatňují individuální přístup k uživateli a na požádání se snaží každému pomoci zorientovat se v množství studijních materiálů a jazykových úrovních tak, aby si každý odnesl „výpůjčku na míru“.

V průběhu roku připravují pro uživatele tematicky zaměřené informační materiály (např. Christmas nebo Rituals, Festivals and Celebrations), které slouží především učitelům angličtiny jako pomůcka do vyučování.

Speciální informační materiály připravují rovněž v rámci propagace současné britské literatury. V roce 2002 zahájila Britská rada literární kampaň Život ve tvých rukou (Life in your hands), v rámci které představuje novinky ze současné britské literatury. Těmito novinkami pravidelně zásobuje knihovnu BC a jako pomoc čtenářům při orientaci v široké nabídce připravuje BC složku s literárními recenzemi, informacemi o autorech, případně překladech jejich děl.

Na požádání připravují pracovníci BC pro uživatele i řešerše na různá témata. Jako pomůcku pro budoucí obměnu knihovního fondu je v knihovně vedena databáze zajímavých dotazů. *Služby související s cambridgeskými zkouškami zahrnují informační servis, registraci ke zkouškám a distribuci certifikátů.*

Akce

BC se podílelo jsme se na pořádání dvanácti vzdělávacích akcích pro odbornou veřejnost s celkovou návštěvností téměř 700 lidí.

Bylo uspořádáno přes 50 exkurzí pro organizované skupiny (střední školy, jazykové školy, PdF, FF, Úřad práce...) s celkovou účastí přes 750 návštěvníků. V knihovně je průběžná výstava ukázek nejnovějších ELT materiálů, kterou BC připravuje ve spolupráci s nakladatelstvími OUP, CUP, Longman a Macmillan Education.

Návštěvnost a počty členů

Průměrná návštěvnost BC KUP v roce 2002 byla 410 návštěvníků týdně, internetové stránky BC KUP byly zprovozněny 20. 10. 2002 a jejich průměrná návštěvnost v roce 2002 byla 36 návštěvníků týdně.

Počty členů podle profesních kategorií:

Žáci ZŠ	1
Studenti SŠ	39
Studenti pomaturitního studia na JŠ	63
Studenti VŠ (včetně UP)	191
Učitelé (včetně UP)	176
Odborná veřejnost (mimo UP)	188
Zaměstnanci UP	17
Důchodci	7

Vývoj členské základny v období 2000 - 2002: 2000: **567** členů, 2001: **594** členů, 2002: **676** členů

Granty a finanční příspěvky

Příspěvek Britské rady v Praze na obnovu knihovního fondu byl 200,000.- Kč.

Na projekt Vybavení multimediální studovny BC KUP podaný v rámci programu FRVŠ schválilo MŠMT pro rok 2003 dotaci ve výši 120,000.- Kč.

Vize pro rok 2003

V prostorách stávající veřejné studovny Britského centra chceme vytvořit moderní multimediální studovnu s možností samostatného využívání všech multimediálních materiálů, které jsou v knihovně Britského centra k dispozici.

Zpracovala: Eva Zuntychová, vedoucí BC KUP

Účast pracovníků KUP na odborných akcích:

<i>Datum:</i>	<i>Akce:</i>
Březen	mezinárodní konference LIBER v Lipsku
Duben	školení o JIB (jednotná informační brána) v Olomouci – celonárodní projekt virtuálního souborného katalogu
Květen	výstava Svět knihy v Praze Infórum 2002 – aktivní účast. setkání pracovníků knihoven Právnických fakult a Akademií věd České republiky i Slovenska CASLIN 2002 – mezinárodní seminář o ochraně knihovních fondů, Vysoké Tatry
Červen	setkání uživatelů T-Series v Praze akviziční seminář o časopisech v Kladně
Září	mezinárodní knižní veletrh Frankfurt nad Mohanem konference Knihovny současnosti 2002 - Seč
Říjen	seminář pro pracovníky Evropských dokumentačních středisek v Haagu školení o jmenných autoritách v Ostravě (projekt NK ČR) akviziční seminář o knihách v Havlíčkově Brodě mezinárodní konference o národních souborných katalozích (Tallin) porada vysokoškolských knihoven v Praze.

Aktivní účast v Klubu vysokoškolských knihovníků.

Aktivní účast při činnosti Asociace vysokoškolských knihoven.